

УДК 338.439

Прутська Тетяна Юрївна

аспірант, Вінницький національний аграрний
університет, Україна

e-mail: taniaprut@ukr.net

Tatiana Yuriivna Prutska

graduate, Vinnitsa National Agrarian University,
Ukraine

Проблеми розвитку малого підприємництва в аграрній сфері

Problems of small business development in agriculture

Анотація.

Досліджено стан малого бізнесу в аграрному секторі України та тенденції його розвитку. Визначено фактори негативного впливу на мале підприємництво на селі та запропоновано шляхи їх подолання. Ключові слова: малий бізнес, мале підприємництво, аграрний сектор, державне регулювання.

Summary.

Researched the state of small business in the agrarian sector of Ukraine and its development trends. We have studied the factors of negative impact on small businesses in rural areas and suggested ways to overcome them. Keywords: small business, small business, agriculture, government regulation.

В умовах ринкових перетворень ефективного функціонування економіки країни та розв'язання соціальних та економічних проблем держави не можливе без розвинутого підприємництва. Перспектива розвитку інституту малого бізнесу диктує необхідність дослідження та аналізу його історичного становлення, шляхів та особливості його розвитку. Розвиток малого підприємництва на основі відповідної державної підтримки, створення сприятливих умов функціонування є одним з найважливіших чинників розвитку агропромислового комплексу.

В сучасних умовах глобалізації мале підприємництво відіграє важливу роль у вирішенні проблем соціального та регіонального розвитку та є ключовим бюджетоутворюючим джерелом в регіонах. Однак, після реструктуризації колгоспно-радгоспної системи в області малого підприємництва так і не відбулось становлення відповідального господаря у сфері інвестиційно-інноваційного малого бізнесу з метою формування розвиненого конкурентного середовища [1].

В економіках розвинутих країн світу в наслідок інституційних перетворень малий бізнес за обсягами виробництва займає домінуюче місце. Частка малого бізнесу у ВВП США та Франції становить 54%, у країнах ЄС – 72%, в Італії – 73%, в Японії – 78%[2]. І як показує їх досвід мале підприємництво дає змогу розв'язати на селі проблеми зайнятості населення та соціально-економічного розвитку сільської місцевості загалом.

В економічній науці проблемам становлення та розвитку малого підприємництва приділили свою увагу такі зарубіжні вчені як А.Сміт, К. Веспер, Б. Даллаго, Р. Кантильйон, Д. Марклей та ін. Серед вітчизняних вчених-економістів, що звернули увагу на стан та шляхи розвитку малого

бізнесу в аграрній сфері України можна виділити В.І. Герасимчука, С.І. Дем'яненка, В.К. Збарського, М.Й. Маліка, П.Т. Саблука та ін.

Основними характеристиками малого бізнесу є здатність швидко пристосовуватись до змін споживчого ринку, раціональна організаційна структура підприємства та низькі експлуатаційні витрати. Як зазначалось вище, мале підприємництво є соціально значимим сектором ринкової економіки, визначає темпи економічного розвитку та якісну структуру ВВП, забезпечує структурну перебудову економіки, швидку окупність витрат та свободу ринкового вибору [5]. Проте, варто наголосити, що показники діяльності досліджуваного сектора були б значно вищими, якби підприємства функціонували в умовах збалансованої державної та податкової політики, нормативно-правової бази, ефективної інвестиційно-інноваційного простору.

До факторів, що стримують розвиток такого важливого підприємницького сектора належать:

- недосконалість законодавчої бази з питань розвитку малого підприємництва;
- неефективна податкова система, що стимулює розвиток тіньової економіки;
- недосконалість механізму взаємодії державних і підприємницьких структур;
  - слабка інформативна забезпеченість;
  - низький рівень доступності кредитних ресурсів
  - відсутність систематичних державних замовлень на продукцію та послуги малого бізнесу;
- недостатній рівень розвитку інноваційної бази, яка передбачає можливість використання сучасного технологічного обладнання [3].
- високий рівень трансакційних витрат;

Малий бізнес на селі розвивається у двох пріоритетних напрямках: сільськогосподарському та несільськогосподарському. Однак домінуючою тенденцією в розвитку економічної підсистеми села є збереження його монофункціональності на сільськогосподарській основі. Тому нині провідним є саме сільськогосподарське мале підприємництво. Інші напрями підприємництва, нажаль, не відіграють значної ролі в економічному житті села [5].

Найпоширенішими представниками малого підприємництва в аграрній сфері є особисті селянські господарства та фермерські господарства. Особисті селянські господарства зосереджені на реалізації надлишків готової продукції. У 2012 році налічувалось 4301,8 тис. одиниць особистих селянських господарств та на них припадає 6501 тис. га площі земельних угідь. Однак в наслідок відсутності юридичної реєстрації та відповідно абсолютної незахищеності господарської діяльності перед ризиками в порівнянні з 2009 роком кількість ОСГ зменшилась на 310,3 тис. одиниць [6].

На 1 листопада 2013р. налічувалось майже 41 тис. фермерських господарств, у власності та користуванні яких знаходилося 4,5 млн. га

сільгоспугідь, у тому числі 4,3 млн. га ріллі. Орендовані землі фермерських господарств станом на 1 листопада 2013 р. склали 81,8% загальної площі землі в їх користуванні [7]. Однак самостійно фермерським господарствам важко забезпечити власний матеріально-технічний розвиток. В 2012 році за рахунок дотацій з державного бюджету та податку на додану вартість фермерський сектор отримав державної допомоги на суму 934,5 млн. грн. [6].

Необхідним стає формування інвестиційних ресурсів представників малого підприємництва за рахунок потенціалу комерційних банків, фінансово-кредитних установ, іноземних кредитних ліній, фізичних та юридичних осіб, коштів від приватизації державного майна тощо. Однак, малі підприємства в аграрному секторі економіки мають обмежений доступ до інвестиційних ресурсів, а їхня потреба у фінансових коштах для розвитку значно перевищує пропозицію з боку грошово-кредитних установ.

У висновку можемо зазначити, що вже сформована певна законодавча база для розвитку малого підприємництва на селі, однак, через проблему правового регулювання, велика частина програм реально не втілюється в життя. З метою стимулювання розвитку підприємництва необхідно подолати високий рівень бюрократизму, розробляти стратегічні програми регіонального фінансування малого підприємництва, запровадити стимулюючу систему оподаткування.

Значну роль у розвитку підприємництва відіграє ефективність соціально-економічної політики країни. Об'єктивною необхідністю формування інструментів підтримки розвитку малого агробізнесу є врахування соціальних, економічних та правових аспектів розвитку країни.

Література:

1. Бех Н. Особливості розвитку та функціонування малого і середнього бізнесу в Україні / Н. Бех // Галицький економічний вісник. — 2010. — №1(26). — С.16-18.
2. Васильєва Д.В. Актуальні проблеми розвитку малого бізнесу в Україні / Д.В. Васильєва // Механізм регулювання економіки. — 2011— № 3. — С. 188-196.
3. Національна доповідь: Про стан та перспективи розвитку підприємства в Україні. — К.: Логос. — 2009. — 177 с.
4. Про сприяння розвитку малого підприємництва в Україні: Закон України від 10 червня 2012 року № 2157 — 14 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakonz.rada.gov.ua/laws/show/2157_14
5. Рарок О.В. Розвиток малих підприємств на селі / О.В. Рарок// Економіка АПК. — 2013. - № 12. — С. 31 — 39.
6. Сільське господарство України за 2012 рік: Статистичний збірник/ [За ред. Н. С. Власенка]. — К.: Державна служба статистики України, 2013. — С. 392.
7. Статистична інформація [Електронний ресурс]. // Державна служба статистики України. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>